

کتاب‌های «ردیف برگزیده برای سازی» با تنظیم و اجرای خلیل ملکی و «شیوه‌نامه آموزش ساز گیتار برای کودکان ایرانی، جلد دوم» نوشته مهرداد پاکباز منتشر شدند. کتاب «ردیف برگزیده برای سازی؛ برگرفته از کتاب دوره ابتدایی سنتور استاد فرامرز پایور» با تنظیم و اجرای خلیل ملکی نویسنده، نوازنده نی، از استادان پیشکسوت اصفهان به همت موسسه فرهنگی ـ هنری ماهور منتشر شد. این کتاب در ۱۴۸ صفحه، با شمارگان

انتشار ۲ کتاب

در حوزه موسیقی

نگاهی تبیینی به رابطه موسیقی و شعر در فرهنگ ایرانی

موسیقی انقلاب اسلامی و احیای شعر کلاسیک

بهمن نواستانی
گروه فرهنگ و هنر

ایران سرزمین کلام موزون است و در مسیر تاریخ تمدن کشورمان را به شعر می‌شناسند اما هستند صاحب‌نظرانی در گوشه و کنار دنیا که پایگاه فهم کلام ایرانی را در عرصه موسیقی

می‌دانند. از همین روست که در سده‌های مختلف، رابطه شاعران بزرگ ایرانی با موسیقی، آنقدر درهم تنیده است که نمی‌توان جایگاه شاعرانگی و موسیقایی آنها را از یکدیگر تفکیک کرد.

این که شعاع دایره فهم موسیقی و کلام را تا کجای تاریخ ایران می‌توان گسترش داد، موضوع این نوشته نیست امانت‌ونه‌های بسیاری را می‌توان در تاریخ فرهنگ ایران بزرگ ذکر کرد تا به عصر حاضر رسید و نکته‌ای که می‌توان بر آن تاکید داشت این مساله است که برخی عقیده دارند با ظهور اسلام و پذیرش آن توسط فرهنگ ایرانی، موسیقی دوران

رابطه نت موسیقی و عروض شعر

به طور کلی موسیقی یکی از ابزارهای تکامل‌یافته برای حفظ شعر است و به مرور مبین شده که این دو لازم و ملزوم یکدیگرند، شعر را باید خواند و چه خوش است اگر این خواندن به آواز آهنگین باشد. موسیقی باکلام هم، از دیرباز، شعر فاخر طلبیده و همچنان هم هنرمندانی هستند که سره را از ناسره جدا می‌کنند و کلام فاخر را آواز می‌خوانند. کهن و امروزی آن هم توفیری ندارد. معیار، کلام فصیح است و فاخر؛ مثال آنچه مثنوی سرایان و غزلسرایان پیشین سروده‌اند یا آنچه به قلم شعری نامی شعر نوآمده است.

رابطه میان شعر فاخر و موسیقی رابطه عجیبی است. شعر کهن فارسی به خودی خود آهنگین است و مخاطب این شعر هنگام خواش آن ناگزیر به رعایت وزن و ملودی است؛ چرا که شعر فاخر هم همچون موسیقی نت دارد و نت آن همان عروض است. این ارتباط باعث شده که بسیاری از شعرای کلاسیک از جمله مولانا، ضمن مهارت شگفت‌انگیز در سرودن شعر، موسیقی هم بلداند و از موسیقی در سرایش اشعار کمک بگیرند. آورده‌اند که مولانا؛ سارها، پرده‌ها و مقام‌ها را می‌شناخته و دستی در نواختن رباب داشته است. چنانچه دکتر شفیعی کدکنی اعتقاد دارد هیچ شاعری به اندازه جلال‌الدین مولوی با نظام موسیقایی هستی و حیات انسان، هماهنگی و ارتباط نداشته است.

آغاز عصر ترانه‌سرایی

قرابت شعر و موسیقی باعث شده که اشعار کلاسیک از قرن‌ها قبل در موسیقی اصیل ایرانی به اجرا دربیاید و در محافل مختلف خوانده شود. گرچه نسخه‌ای از آن آثار وجود ندارد ولی پیشینیان، غزل خوانی آوازخوان‌های دوره صفوی و قاجار را تابید کرده‌اند.

با این حال موسیقی ایرانی از زمانی که ثبت و ضبط شد، به سمت ترانه‌خوانی رفت و اجرای اشعار کهن در موسیقی اصیل ایرانی تا حدی رنگ باخت. یکی از دلایلش به‌وجودآمدن موسیقی کلاسیک ایرانی بود که علینقی وزیری آن را بنیان نهاد و سعی کرد موسیقی را نت‌نویسی و نظام‌مند کند. خود همین اتفاق موجب شد تا آهنگسازان دهه‌های ابتدایی قرن گذشته، نت بنویسند و به ترانه‌سرایان بپسارند تا آنها روی آن آثار کلام بگذارند. در نتیجه آهنگسازان بزرگی چون؛ صبا، دهلوی، خالقی، معروفی، باجقی، خرم، وفادار و... آثار ماندگاری ساختند که روی آنها ترانه‌نویسی شد و عمده آن ترانه‌ها هم فاخر و ارزشمند بود. البته نباید منکر آن شد که در روزگاری که موسیقی به سمت نکت جهانی و غربی رفت، کمتر از شعر کلاسیک ایرانی بهره گرفت و روند ترانه‌سرایی هم با ظهور موسیقی‌های نوپدید مثل پاپ، کم‌کم رو به افول رفت.

تفکر انقلابی و توجه به کلام موزون کلاسیک

اگرچه برخی عقیده دارند در نظام اسلامی که با ظهور انقلاب اسلامی جریان پیدا کرد، موسیقی وارد مناقشه بودن یا نبودن شد اما صورت کلی نشان می‌دهد که این موضوع قابل رد است؛ زیرا در سال‌های منتهی به انقلاب و رشد تفکر انقلابی در میان جوانان این عصر، نشان می‌دهد که موسیقی اصیل ایرانی دوباره به مکاتب قدما بازگشت و این بار بسیاری از جوانان مرکز حفظ و اشاعه موسیقی و گروه جاووش دست به تولید موسیقی ردیفی و دستگاهی زدند و برای این مهم از اشعار کهن فارسی و همین‌طور اشعار شعری نامدار آن دوره نظیر مشیری، منزوی و... کمک گرفتند.

در دهه ۶۰ که بسیاری از صاحب‌نظران آن رادهه طلایی موسیقی اصیل ایرانی می‌دانند، توجه آهنگسازان و آوازخوان‌ها به شعرای عهد قدیم دوچندان شد و در

گوشه بعد، از برجستگی‌های کتاب دوره ابتدایی است.» همچنین جلد دوم کتاب «شیوه‌نامه آموزش ساز گیتار برای کودکان ایرانی» ویژه دوره دبستان نوشته مهرداد پاکباز، نوازنده گیتار کلاسیک (موسیقی فلامنکو)، نویسنده، مدرس و عضو هیأت علمی پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران به همراه یک لوح فشرده با بهای ۲۹۰ هزار تومان توسط موسسه فرهنگی ـ هنری ماهور منتشر شده است.

افول خود را در فرهنگ ایرانی سپری کرد، هرچند بررسی نقطه‌نظرات اندیشمندان حوزه کلام و شعر نشان می‌دهد که این روند برخلاف تصور رایج، رویکردی اعتلایی داشته است. از نقطه‌نظرات فارابی و پس از آن ابن‌سینا در عرصه موسیقی تا اشعار مولانا که نظام‌مند با موسیقی هم‌راستاست، موجد این موضوع است که اندیشه اسلامی، دخت‌ها موسیقی را مطرود نکرده، بلکه بر آن نقطه‌نظراتی هم افزوده که همین موضوع موجب رشد و اعتلای شعر و کلام در فرهنگ ایرانی شده است. همان گونه که ابن‌سینا در کتاب الشفا در رابطه با تصویرسازی ذهنی موسیقی، همان کاری که شعر می‌کند، می‌گوید: «اگر نغمه از شمایلی حکایت کند، گویی نفس چنین توهم می‌کند که از آن کیفیت یا توابع لازم آن برخوردار می‌شود. بنابراین حتی گاهی در تألیف صوتی نیز محاکات شمایل صورت می‌گیرد.»

شعر نو در موسیقی

گرچه روند به موسیقی درآوردن اشعار کهن، همیشه برقرار بوده و قطع نشده اما وضعیت شعر نو در موسیقی فارسی روند دیگری داشته است. پیش از انقلاب تجربیاتی در این زمینه صورت گرفت و حتی برخی خوانندگان پاپ کلاسیک آن دوره هم قطعاتی را برگرفته از شعر مشیری و شاملو خواندند ولیکن این روند تداوم پیدا نکرد و در طول تاریخ معاصر کمتر آهنگسازی پیدا شد که عمده آثارش را برگرفته از اشعار سپید و نو خلق کرده باشد.

در سال‌های پس از انقلاب نیز چنین تجربیاتی به صورت جسته و گریخته انجام شد که بارزترین نمونه آن اجرای شهرام ناظری بر اشعاری از نیر، شفیعی کدکنی، سهراب و... است اما نگاهی به کارنامه ناظری نشان می‌دهد که عمده اشعار اجراشده این آوازخوان هم غزلیات و رباعیات شعرای کهن است.

شاید دلیل توجه کمتر به شعر نو در موسیقی ایران به دشواری آهنگسازی این اشعار برگردد اما آهنگسازی بوده‌اند که نشان داده‌اند با شعر نو هم می‌شود ملودی و نغمات روان و شنیدنی ساخت. مردم هم نشان داده‌اند که اجرای اشعار نو با موسیقی ایرانی را دوست دارند و قطعاتی چون «زمستان» شهرام ناظری بر شعر مهدی اخوان ثالث یا «در گلستانه» او بر شعر سهراب سپهری گواه این مطلب است.

امروزه شعر نو به لحاظ کمی در خلق موسیقی نقش به‌خصوصی ندارد ولی قابل پیش‌بینی است که روزی یک موج و جریان جدید، آهنگسازان و خوانندگان را به سمت این دست از اشعار بکشانند؛ کما این که در سنوات گذشته موجی مشابه آمد و برخی خوانندگان پاپ را به اجرای کلام شعرای کهن ترغیب کرد و الان نمود آن را در آثار برخی از این خوانندگان می‌توان دید.

ترانه‌سرایی

از جنس تصویر

افشین یداللهی از ترانه‌سرایانی بود که نامش را بیشتر در دنیای تصویر شنیده‌ایم. او که فعالیت‌های حرفه‌ای ترانه‌سرایی خود را سال ۱۳۷۰ در سازمان صداوسیما آغاز کرد برای بسیاری از سریال‌های تلویزیونی، ترانه‌هایی سرود. سریال‌هایی چون **مسافری از هند، خوش‌رکاب، فقط به خاطر تو، کمکم کن، سریال غریبانه، شب دهم، خط شکن، میوه ممنوعه، مدار سفر درجه، تربیز در مه، معمای شاه و...** از جمله آثاری است که با ترانه‌های **یداللهی** **فقید دیده و شنیده شدند. این ترانه سرای فقید که بر اثر حادثه تصادف در اسفند ۹۵ خلی زود درگذشت، امروز ۵۴ ساله می‌شد.**

زادروز

جام جم

موسیقی

MUSIC

شنبه ۲۰ دی ۱۴۰۱ ■ شماره ۶۴۳

دیدگاه

برگزاری کنسرت

نیاز به عدل و انصاف دارد

محمدحسین توتونیان تهیه‌کننده موسیقی

به‌دلیل شرایطی که طی ماه‌های اخیر در جامعه حاکم شده است، متأسفانه فضای مناسبی برای برگزاری کنسرت وجود ندارد. موضوعی که باعث شده بسیاری از فعالان این حوزه در گونه‌های مختلف با مشکلات اقتصادی بسیار زیادی مواجه شوند و مسائل معیشتی آنها با چالش‌های زیادی روبه‌رو شده است. این درحالی‌است که در بحبوحه التهابات و اتفاقاتی که شاهد بودیم طیف زیادی از مشاغل همچنان به کار مشغولند و روند طبیعی شغلی خود را طی می‌کنند. درحالی‌که اهالی موسیقی به‌دلیل حرف و حدیث‌هایی که در این زمینه به آنها نسبت داده می‌شود، نمی‌توانند کنسرت یا برنامه زنده‌ای داشته باشند. درحقیقت روی صحبت من با آن دسته از افرادی است که به هنرمندان برای ادامه روند شغلی خود، اعتراض می‌کنند. آیا این صحیح است بسیاری از افراد که به‌عنوان معترض به این و آن، انواع و اقسام واژه‌های نادرست را در فضای مجازی نثار می‌کنند، خودشان به‌راحتی فعالیت شغلی‌شان را انجام دهند و به بسیاری از هنرمندان شریف حوزه موسیقی که محل درآمدی غیر از موسیقی ندارند، بگویند باید کار خود را تعطیل کنید؟ بله، من این را می‌پذیرم که اکنون شرایط اجتماعی مادر وضعیت عادی نیست اما این هم قضاوت عادلانه‌ای نیست که خودمان سرکار برویم و فقط به اهالی موسیقی بگوییم؛ شما خیلی بیجا می‌کنید فعالیت هنری دارید!

طی ماه‌هایی که گذشت اظهارنظرهای متفاوتی از سوی بسیاری از هنرمندان فعال حوزه موسیقی درباره برگزار شدن یا نشدن کنسرت‌ها مطرح شد که هرکدام می‌توانند در چارچوب محتوایی خود مورد بررسی بیشتری قرار گیرد اما آنچه امروز درباره تعطیلی و بحران کنسرت‌ها صحبت می‌کنم فقط متوجه شش تهیه‌کنندگان و خوانندگان نیست که از لحاظ تراز مالی وضعیت مناسب‌تری نسبت به دیگر مشاغل موسیقایی دارند. آنچه می‌گویم متمرکز بر یک نفر و دو نفر نیست، آنچه امروز از آن حرف می‌زنم متوجه بیش از چندصد نفر از هنرمندانی است که شغلی غیر از موسیقی ندارند و هرکدام تأمین‌کننده مالی خانواده‌های خود هستند. آنها در این مدت به‌طور کامل بی‌شغل شده و من اطلاع دارم که بسیاری از آنها ساز خود را هم به فروش گذاشته‌اند.

درحال حاضر بحث درباره ازسرگیری اجراهای زنده موسیقی دربرگیرنده نکات پیچیده و مهمی است که باید روی آن تحلیل‌های زیادی انجام داد اما با توجه به فراگیری دو سال و نیمه کرونا و تعطیلی کنسرت‌ها در این ایام و توقف دوباره این اجراها پس از ناآرامی و اتفاقات اخیر، قشر فعال موسیقی را عملاً از فرآیند اقتصادی و شغلی خود به حاشیه رانده است. این هم خارج از انصاف است که هر قشری اکنون در حال فعالیت است، در یک قضاوت ناعادلانه به موزیسین‌های بگوید که شما نباید کار کنید. من منکر اعتراض و انتقاد نیستم اما اگر انتقاد می‌کنیم، اگر اعتراض می‌کنیم قبل از هر چیز ابتدا در خودمان دنبال عدل و انصاف باشیم و کمی واقع‌بینانه به ماجرا نگاه کنیم و با درنظرگرفتن همه ملاحظاتنی که در این زمینه وجود دارد شرایطی را فراهم کنیم که هنرمندان فعال در حوزه موسیقی نیز فرصتی برای کار داشته باشند. شرایطی که قطعاً دربرگیرنده نکات و ملاحظات فراوانی است ولی هرچه هست می‌بایست موجب ایجاد شرایط بهتری برای این هنرمندان شریف باشد.

یوتیوب:زد اسن کنید

نشر

آلبوم «ایک پولو ناغیلاری» عرضه می‌شود

تولید دومین آلبوم موسیقی «ایک پولو ناغیلاری» به همت واحد موسیقی حوزه هنری استان ارومیه به پایان رسید.

«ایک پولو ناغیلاری» (داستان‌های جاده ابریشم) مجموعه‌ای از داستان‌های فولکلور آذربایجان در زبان هنرمندان عاشیق این دیار است

که با هدف جلوگیری از فراموشی بخشی از این فرهنگ غنی و انتقال این داشته‌های عظیم فرهنگی به نسل‌های آینده ثبت و در قالب آلبوم موسیقی منتشر می‌شود.

این اثر با حضور عاشیق‌ها زلفعلی بابازاده، نباتعلی علیزاده، علی عباسی، عربعلی رحیمی و رضا پوینده و با صدابرداری رضا محبوب اجرا شده و رای ۱۰ عنوان داستان از مجموعه داستان‌های فولکلور آذربایجان است که در قالب ۳۰ ساعت گردآوری و ثبت شده است. مکتب عاشیقی ارومیه یکی از غنی‌ترین مکاتب موسیقی عاشیقی جهان در حوزه ادبیات داستانی است که از قرن‌های گذشته تا امروز این داستان‌های محلی در زبان هنرمندان این مکتب موسیقی جاری است. اولین مجموعه ایک پولو ناغیلاری (داستان‌های جاده ابریشم) برای نخستین بار سال ۱۴۰۰ تولید، رونمایی و روانه بازار شد.

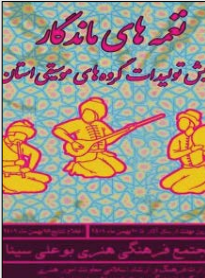

رویداد

همایش نغمه‌های ماندگار برگزار می‌شود

برگزاری نخستین همایش تولیدات گروه‌های موسیقی استان همدان با عنوان نغمه‌های ماندگار برگزار می‌شود. این همایش در راستای شناسایی پرورش و تقویت استعداد‌های خلق و پاسداشت موسیقی ناب ایرانی در بهمن سال جاری برگزار می‌شود. آثار گروه‌های هنری در این همایش با رویکرد ملی و آزادی با استفاده از اشعار مناسب، سازبندی رایج، موسیقی ایرانی محلی، مقامی و پاپ در اولویت انتخاب هستند و هر گروه حداقل ۱۵ و حداکثر ۲۰ دقیقه برای اجرای خود زمان دارند. انتخاب آثار در این همایش غیرحضوری بوده و مراسم پایانی به‌صورت حضوری با اجرای گروه‌های منتخب برای عموم برگزار خواهد شد.

علاوه بر این برای گروه‌های برگزیده رتبه‌های اول تا سوم امکان ضبط و ساخت کلیپ تصویری از آثارشان نیز فراهم خواهد شد. علاقه‌مندان تا ۱۰ بهمن زمان دارند که آثار خود را به این همایش ارسال کنند و زمان اعلام نتایج از ۱۵ بهمن آغاز می‌شود.

نغمه‌های ماندگار
ش تولیدات گروه‌های موسیقی استان